

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).22](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).22)
УДК: [78.085.3/796.015.134:796.015.868]

Лисенко А.О.
старший викладач кафедри танцювальних видів спорту та хореографії
Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків
ORCID ID: <https://0000-0001-7235-9985>

Мішин М.В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
ORCID ID: <https://0000-0002-8908-6861>
Scopus ID: <https://57204430627>

Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків

Горбенко О.В.
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри танцювальних видів спорту та хореографії
Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків
ORCID ID: <https://0000-0002-5194-6141>

АНАЛІЗ КОНТЕНТУ СПІЛЬНИХ ФІГУР ПРОГРАМИ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОГРАМИ СПОРТИВНИХ ТАНЦІВ

У даній статті авторами проведено аналіз контенту фігур, які є спільними для різних танців свінгової групи європейської програми спортивних танців з урахуванням допустимих технічних елементів і дій. Таблиці містять групи ідентичних фігур та технічних елементів у різних танцях, а також їх структурні аналоги. Перелік основних фігур, які наведені у додатках Правил проведення змагань Міжнародної Асоціації спортивного танцю (IDSA), Всесвітньої федерації танцювального спорту (WDSF Syllabus), Асоціації спортивного танцю України (АСТУ) та Всеукраїнської федерації танцювального спорту (ВФТС), містять як нові, так і запозичені фігури. Стандартна послідовність кроків таких фігур представлена як окремі модулі. Кожен із цих модулів розглядається як нова версія класичної фігури з унікальною назвою. Найбільша кількість загальних фігур для кількох танців зустрічається у танцях Повільний вальс, Повільний фокстрот та Квікстеп. Для 30-90% допустимих основних елементів спортивних танців свінгової групи європейської програми можна знайти структурний аналог хоча б в одному іншому танці.

Ключові слова: спортивні танці, спільні фігури, європейська програма, техніка.

Lysenko Albert, Horbenko Olena, Maksym Mishyn. Content analysis of common figures of the technical training program in European sport dance program. In this article, the authors analyze the content of figures common to various dances within the swing group of the European sport dance program, considering permissible technical elements and actions. The tables include groups of identical figures and technical elements across different dances, as well as their structural analogs. The list of basic figures provided in the appendices of the Competition Rules of the International DanceSport Association (IDSA), the World DanceSport Federation (WDSF Syllabus), the Ukrainian DanceSport Association (UDSA), and the All-Ukrainian DanceSport Federation (AUDSF) includes both new and borrowed figures. The basic figures, developed over a long period, are described in parts, representing technical elements. The standard sequence of steps for such figures is presented as individual modules. Each of these modules is considered a new version of a classical figure with a unique name. This approach does not alter the traditional names or the content of the technical elements but enhances their diversity. Based on the results of systematic pedagogical monitoring and statistical analysis of the composition of competitive routines in sport dances, a scientific rationale was provided for classifying the technical elements of the swing group dances in the European program by their level of complexity. The largest number of common figures across multiple dances is found in Slow Waltz, Slow Foxtrot, and Quickstep. For 30-90% of the permissible basic elements in the swing group sport dances of the European program, a structural analog can be identified in at least one other dance.

Keywords: sport dances, common figures, European program, technique.

Постановка проблеми. Планування підготовки спортсменів спортивних танців до виступів на змаганнях із вікових та класифікаційних категорій різної складності постійно ставить перед тренером проблему змісту програми навчально-тренувального процесу. У контексті вдосконалення спортивно-технічної майстерності рішення цього завдання можна досягти як за рахунок збільшення обсягу техніки, так і за рахунок її розмаїття [1]. Враховуючи вікові обмеження та різний рівень технічної підготовленості спортсменів, різноманітність досягається шляхом вивчення безлічі варіантів ритмів, напрямів кроків та положень корпусу при виконанні однакових чи схожих фігур. Техніка цих фігур протягом багатьох років була викладена у різних виданнях методик навчання танцям європейської програми [2; 3; 9; 10]. Всі ці редакції вважаються однаково прийнятними та припустимими для виконання на змаганнях [7; 8; 9; 11; 12; 13; 14].

Програму та обсяг тренувального процесу з технічної підготовки визначає тренер, тоді як змагальні програми регулюються правилами та положеннями спортивних танцювальних організацій [4; 5; 15]. За останні десять років у підручниках з техніки спортивних танців європейської програми, а також у програмах класифікаційних категорій закріпилася низка запозичених елементів та фігур. Передбачається перенесення опису техніки виконання з одного танцю в інший з

урахуванням особливостей характеру та стилю танцю, що виконується [9; 15]. Очікуваний позитивний результат полягає у збільшенні розмаїття навчального матеріалу на різних етапах базової підготовки та вдосконалення рухових умінь та навичок завдяки використанню такого перенесення. Проте негативний ефект цих змін проявляється у значному зниженні хореографічної своєрідності та характерних особливостей виконання окремих танців.

На рівні «школи танцю» використання термінології різних танців регулюється окремими пунктами правил. Наприклад, запозичення елементів з одного танцю до іншого заборонено, якщо це не відповідає встановленому переліку фігур, передбачених для відповідного ступеня складності у кваліфікаційних категоріях С-класу або у віковій категорії Юніори 1 на етапі попередньої базової підготовки [4; 5]. Не допускається виконання частин фігур, якщо вони не вказані у підручниках. Також заборонено, щоб партнер виконував партію партнерки, а партнерка – партію партнера, оскільки така зміна партій призводить до створення нової фігури з новою назвою [5; 15]. На тлі вищезгаданих обмежень виникає питання: в якому обсязі можна застосовувати фігури, які є спільними для кількох танців?

Мета дослідження: визначити контент спільних фігур свінгової групи спортивних танців європейської програми з урахуванням допустимих технічних елементів і дій.

Матеріал і методи дослідження. У роботі були використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення методичної літератури, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, аналіз контенту Правил проведення змагань Міжнародної Асоціації спортивного танцю [4], Всесвітньої федерації танцювального спорту (WDSF) [15], Асоціації спортивного танцю України (АСТУ) [4] та Всеукраїнської федерації танцювального спорту (ВФТС) [5].

Результати дослідження та їх обговорення. Кожен танець за своєю структурою складається з фігур. Кожна фігура є модель, яка служить основою для наступного рівня та всього танцю в цілому. Спортсмен не має права недооцінювати чи ігнорувати загальні вимоги та правила техніки виконання. Можна виділити три групи фігур, які є спільними для спортивних танців європейської програми: Повільний вальс, Повільний фокстрот, Квікстеп і Танго [2; 3].

До першої групи відносяться сім фігур, загальні для трьох танців свінгової групи, які представлені в таблиці 1 (у таблицях послідовність фігур наводиться в алфавітному порядку).

Таблиця 1

Загальні фігури та технічні елементи для трьох танців свінгової групи

Фігури	Вальс	Фокстрот	Квікстеп
	рахунок	таймінг	таймінг
Відкритий Телемарк	123	SQQ або QQS	SSS або SQQ
Віск	123	SQQ	SSS*
Зворотний Віск	123	SQQ	SSS*
Зворотний поворот	«&», або будь-який повний рахунок	S або Q або «&»	S або Q
Зовнішній спіт	123	SQQ або &QQ	SSS
Відкритий Натуральний поворот	123	SQQ	SQQ
Фолевей зворотний поворот і Сліп Півот	12&3 123& 1&23	SQ&Q SQQ& S&QQ SQQS	SQQS

Примітки: * – WDSF Syllabus; S – повільно, Q – швидко.

До другої групи можна віднести 13 фігур спортивних танців, описаних лише для трьох танців свінгової групи із чотирьох танців Європейської програми. Вони представлені в таблиці 2. Запозиченими з Повільного фокстроту є описи фігур: «Вигнуте Перо крок», «Зовнішній Свівл поворот» (технічна дія тривалістю менше такту), «Швидкий відкритий зворотний поворот», а з танцю Квікстеп – фігура «Біг Закінчення» [6; 8; 11; 14; 15]. Фігури першої та другої групи є базовими технічними елементами (тривають 1 такт), за винятком фігури «Плетіння з позиція Променад в Відкриту позицію збоку партнерки (партнера) справа», яка виконується на 2 такти.

Таблиця 2

Загальні фігури та технічні елементи для трьох танців із чотирьох

Фігури	Вальс	Фокстрот	Квікстеп
	рахунок	таймінг	таймінг
Біг Закінчення	123	SQQ	QQS або SQQ
Вигнутий Перо крок*	123	SQQ	SQQ
Відкритий поворот Імпетус	123	SQQ	SSS або SQQ
Закритий поворот Імпетус	123	SQQ	SSS або SQQ
Закритий Телемарк	123	SQQ або QQS	SSS або SQQ
Зворотний поворот	123	SQQ**	SQQ
Зовнішній Свівл поворот	1	S	S
Зовнішня зміна	123	SQQ	SQQ
Плетіння з ПП в ОП	123 223	SQQQQQ	SQQ SQQ
Подвійний зворотний поворот	12&3 або 123&	SQ&Q	SSQQ
Прогресивне Шасе вправо	12&3	SQ&Q	SQQS
Ховер Корте	123	SQQ або SSS	SSS або SQQ

Швидкий Відкр зворот поворот	123	SQ&Q QQ	SQQ
------------------------------	-----	---------	-----

Примітки: * – структурна аналогія; ** – WDSF Syllabus; S – повільно, Q – швидко;
ПП – позиція Променад; ОП – відкрита позиція, партнерка справа.

Фігури та технічні елементи третьої групи можна побачити в таблиці 3. Опис десяти з двадцяти семи фігур списку було запозичене [8; 13; 15]. З танцю Повільний вальс пропонується використовувати опис для фігур: «Біг на Спін повороті», «Закрите крило» і «Крило з ПП», «Натуральний Фолевей поворот із ПП», «Плетіння з ПП в ПП», «Прогресивне Шасе вправо». З танцю Повільний фокстрот опис для фігури «Баунс Фолевей із закінченням Плетіння». З танцю Квікстеп опис для фігури «Прогресивне Шасе вліво» і варіантів фігури «Біг на Крос Шасе». Крім того, у ВФТС допускаються додаткові варіанти фігур, такі як «Вигнуте Перо крок» та «Вигнуті три кроки».

На прикладі фігури «Зміна Hesitation» можна побачити, як протягом довгого часу сформовані фігури описуються частинами, являючи собою технічні елементи [7; 13; 15]. Стандартна послідовність кроків фігури «Натуральний поворот із Hesitation» представлена як нова версія класичної фігури з унікальною назвою. Такий підхід не змінює традиційних найменувань та змісту технічних елементів, але розширює їхню різноманітність.

У результаті вирішується проблема заборони використання частин фігур, які зафіксовані у підручниках. Ми вважаємо, що цей метод продовжуватиме розвиватися у майбутніх редакціях сучасних підручників з техніки спортивних танців.

Найбільша кількість загальних фігур зустрічається між танцями Повільний вальс та Квікстеп. Вони представлені в таблиці 3. Саме ці два танці є першими, які юні спортсмени спортивних танців починають опановувати з початкового рівня технічної складності [6; 7; 11; 13; 15]. На наступних рівнях базові поєднання кроків можна доповнювати новими загальними фігурами, що створює передумови освоєння специфічної техніки танців Танго і Повільний фокстрот.

Таблиця 3

Фігури, загальні для двох танців із чотирьох

Фігури	Вальс	Фокстрот	Квікстеп
	рахунок	таймінг	таймінг
Баунс Фолевей із закінченням Плетіння	1&23 223	S&QQ QQQQ	-
Біг на Крос шасе з ОП або ПП	12&3 або 1&23	-	SQQS або SSQQ
Біг на Спін повороті	123 2&23	-	SQQ SQQ S
Вигнуте Перо в Пера назад	123 223	SQQ SQQ	SQQ SQQ
Вигнуте Перо з ПП	123	SQQ	SQQ
Вигнуті три кроки	123	SQQ	-
Відкрити Натуральний поворот	123 223	-	SQQSSS
Зміна Hesitation	123	QQS	SSS
Зміна напрямку	123	SSS	SSS
Контра Чек	123	SQQ	SSSS
Крило	123	-	SSS
Крило з ПП	123	-	SSS
Лок крок вперед	12&3	-	SQQS
Лок крок на Зворотному повороті	12&3	-	SQQS
Лок крок на Натуральному повороті	1&23	-	QQSS або QQQQ
Лок крок назад	12&3	-	SQQS
Натуральний поворот із Hesitation (Натур поворот*, Повільний фокстрот)	123 223	SQQ SSS	SQQ SSS
Натуральний Спін поворот	123 223	-	SQQ SSS
Натуральний Фолевей поворот із ПП	123 223	-	SQQSQQ
Основне плетіння* (Швидкий Відкр зворотний поворот*, Квікстеп)	123 223	QQQQQQ	SQQS
Плетіння з ПП в ПП	123 223	-	SQQ SQQ
Drag Hesitation	123	-	SSS

Примітки: * – структурна аналогія; ** – WDSF Syllabus; S – повільно, Q – швидко; ПП – позиція Променад; ОП – відкрита позиція, партнерка справа.

У підсумку для 44 фігур танцю Повільний вальс, для 29 фігур танцю Повільний фокстрот та для 37 фігур танцю Квікстеп серед допустимих базових елементів можна підібрати структурний аналог як мінімум ще в одному танці [2; 3; 6; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15]. За рамками даного дослідження залишилося питання щодо відносної частоти практичного використання розглянутих загальних фігур у обсязі змагання техніки. Результати систематичного педагогічного контролю та отримання статистики про склад композицій змагань дозволять надалі дати наукове обґрунтування розподілу технічних елементів за ступенем складності.

Висновки. Найбільша кількість загальних фігур для кількох танців зустрічається у танцях Повільний вальс, Повільний фокстрот та Квікстеп. Для 30-90% допустимих основних елементів спортивних танців свінгової групи європейської програми можна знайти структурний аналог хоча б в одному іншому танці. При цьому важливо приділяти

особливу увагу збереженню характерних стилістичних особливостей виконання.

Перспектива подальших досліджень. Використання технічних елементів та фігур, загальних для кількох спортивних танців, може стати додатковим методичним інструментом для прискореного освоєння більше тренувальних та об'ємів змагальних базових фігур при роботі зі спортсменами спортивних танців різних кваліфікаційних та вікових категорій.

Література

1. Горбенко, О.В., Лисенко, А.О. (2020). Сучасні засоби і методи підготовки у спортивних танцях європейської програми. Матеріали ВНК інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: 36. наук. праць. Переяслав. Випуск 66. С. 202-204. <https://confscience.webnode.com.ua/arkhiv/>
2. Лисенко, А., Горбенко, О. Спортивні танці (європейська програма): навч. посіб., Харків : ФОП Бровін О., 2020. 344 с.
3. Осадців, Т.П. Спортивні танці. Навч. посіб. Л.: ЗУКЦ, 2001. 340 с.
4. Перелік дозволених фігур АСТУ (2020). Правила спортивних змагань зі спортивних танців (Додаток 3). Затверджені Міністерством України Наказ №23/5.2/21 від 05.07.2021. КЕП: Бідний М.В. 05.07.2021, 12:34 [Ел. ресурс]. Режим доступу: <https://www.udsa.com.ua/>
5. Перелік дозволених фігур ВФТС (2021). Правила спортивних змагань з танцювального спорту (Додаток 5). Затверджені Міністерством України Наказ №8/5.2/21 від 10.03.2021. КЕП: Бідний М.В. 10.03.2021, 15:10 [Ел. ресурс]. Режим доступу: <https://audsf.com.ua/>
6. Ховард, Гай. Техніка виконання європейських танців. «Квікстеп»: видання 6-те [пер. А. Молчанової, 3-а редакція]. Харків, 2014. 52 с.
7. Ховард, Гай. Техніка виконання європейських танців. «Повільний вальс»: видання 6-те [пер. А. Молчанової, 3-а редакція]. Харків, 2014. 52 с.
8. Ховард, Гай. Техніка виконання європейських танців. «Повільний фокстрот»: видання 6-те [пер. А. Молчанової, 3-а редакція]. Харків, 2014. 54 с.
9. Ховард, Гай. Техніка виконання європейських танців. Основні принципи: видання 6-те [пер. А. Молчанової, 3-а редакція]. Харків, 2014. 32 с.
10. Moore, Alex. Ballroom dancing. New York: Taylor&Francis, 2002. 308 p.
11. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. WDSF Quickstep (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma, 2013. 149 p.
12. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. WDSF Slow Foxtrot (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma, 2013. 167 p.
13. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. WDSF Waltz (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma, 2013. 139 p.
14. The Ballroom Technique (1994). The Imperial Society of Teachers of Dancing. Publisher: Imperial House, 22/26. Paul str., London EC2A 4QE. 134 p.
15. WDSF Syllabus (2024). WDSF Competition Rules. WDSF Headquarters : Av. De Rhodanie 54, 1007 Lausanne, Switzerland. Режим доступу: <http://www.worlddancesport.org/Rule/Athlete/Competition/Syllabus>

References

1. Horbenko, O., Lysenko, A. (2020). Modern means and methods of training in European program sports dances. Materials of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference "Native science at the turn of the ages: problems and prospects for development": Collection of scientific works. Pereyaslav. Vol. 66. P. 202-204 <https://confscience.webnode.com.ua/arkhiv/> [In Ukrainian]
2. Lysenko, A., Horbenko, O. (2020). Sports Dances: European program. Educational manual. Publisher: Alex Brovin IE, Kharkiv. 344 p. [In Ukrainian]
3. Osadtsiv, T. (2001). Sports Dances. Education manual. Publisher: WUKC, Lviv. 340 p. [In Ukrainian]
4. LIST of permitted figures UDSA (2021). RULES of sports dance competitions (Appendix 3). [El. resource]. Access mode: <http://www.udsa.com.ua/> [In Ukrainian]
5. LIST of permitted figures AUDSF (2021). RULES of sports competitions in dance sports (Appendix 5). [El. resource]. Access mode: <https://audsf.com.ua/> [In Ukrainian]
6. Howard, G. (2014). Technique of Ballroom Dancing. Quickstep: 6th edition [trans. A. Molchanova, 2nd edition]. Kharkiv. 52 p. [In Ukrainian]
7. Howard, G. (2014). Technique of Ballroom Dancing. Slow Waltz: 6th edition [trans. A. Molchanova, 2nd edition]. Kharkiv. 52 p. [In Ukrainian]
8. Howard, G. (2014). Technique of Ballroom Dancing. Slow Foxtrot: 6th edition [trans. A. Molchanova, 2nd edition]. Kharkiv. 54 p. [In Ukrainian]
9. Howard, G. (2014). Technique of Ballroom Dancing. Basic principles: 6th edition [trans. A. Lysenko, 2nd edition]. Kharkiv. 32 p. [In Ukrainian]
10. Moore, A. (2002). Ballroom dancing. New York : Publisher Taylor&Francis. 308 p. [In English]
11. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. (2013). WDSF Quickstep (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma. 149 p. [In English]
12. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. (2013). WDSF Slow Foxtrot (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma. 167 p. [In English]
13. Sietas, M., Ambroz, N., Cacciari, D., Cacciari, O., Bosco, F., ... Benincasa, G. (2013). WDSF Waltz (2nd Edition). Printed by Grafiche BIME, Roma, 2013. 139 p. [In English]

14. The Ballroom Technique (1994). The Imperial Society of Teachers of Dancing. Publisher: Imperial House, 22/26. Paul str., London EC2A 4QE. 134 p. [In English]
15. WDSF Syllabus (2024). WDSF Competition Rules. WDSF Headquarters : Av. De Rhodanie 54, 1007 Lausanne, Switzerland. Режим доступу: <http://www/worlddancesport.org/Rule/Athlete/Competition/Syllabus> [In English]

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).23](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).23)

Лукач Олена Євгеніївна
КНУ імені Тараса Шевченка,
викладач кафедри фізичного виховання та спорту
ННЦ "Інститут біології та медицини"
ORCID ID: <https://0009-0006-9540-8667>
Онищенко Олена Анатоліївна
КНУ імені Тараса Шевченка,
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
ННЦ "Інститут біології та медицини"
ORCID ID: <https://0009-0009-9376-0079>
Іщенко Олена Валентинівна
КНУ імені Тараса Шевченка старший
викладач кафедри фізичного виховання та спорту
ННЦ "Інститут біології та медицини"
ORCID ID: <https://0009-0004-5778-2477>

ВИХОВНИЙ ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У даній статті зроблено спробу розкрити виховний вплив занять волейболом щодо формування дисциплінованості здобувачів вищої освіти. Завдяки аналізу наукової літератури з'ясовано, що проблема формування дисциплінованості здобувачів вищої освіти є актуальною науковою проблемою й заслуговує особливої уваги на сучасному етапі розвитку вищої освіти. З'ясовано, що заняття спортивно-ігровою діяльністю, зокрема волейболом, мають значний формувальний потенціал, оскільки вони спрямовані не лише на фізичну підготовку студентів, але й на формування необхідних морально-вольових якостей (дисциплінованість, стійкість, сміливість, витримка та ін.). В умовах інтенсивної освітньої діяльності в закладах вищої освіти виникає необхідність пошуку ефективних змісту, педагогічних умов, методик для формування досліджуваних категорій. Одним із ефективних засобів у процесі формування дисциплінованості здобувачів вищої освіти є заняття спортивно-ігровою роботою. Волейбол надає широкі можливості для виховання та становлення особистості; сприяє фізичному розвитку й формує навички взаємодії здобувачів вищої освіти, підпорядкування правилам, нормам тощо. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю розробки дієвих змісту, педагогічних умов, які сприяють ефективному використанню волейболу як засобу формування дисциплінованості у здобувачів вищої освіти. Аналіз психолого-педагогічної літератури та практики допоміг з'ясувати актуальні засади організації занять волейболом та спортивними іграми впровадження їх елементів на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти, які сприяють вихованню дисциплінованості та іншим якостям студентської молоді.

Ключові слова: волейбол, здобувачі вищої освіти, дисциплінованість, заклади вищої освіти, морально-вольові якості.

Lukach O. Ye., Onishchenko O.A., Ishchenko O.V. The educational influence of volleyball activity on formation discipline of higher education acquisitions.

This article attempts to reveal the educational impact of volleyball classes on the formation of discipline in higher education students. Through the analysis of scientific literature, it was found that the problem of forming discipline in higher education students is a relevant scientific problem and deserves special attention at the current stage of development of higher education. It was found that sports and game activities, in particular volleyball, have significant formative potential, since they are aimed not only at the physical training of students, but also at the formation of the necessary moral and volitional qualities (discipline, resilience, courage, endurance, etc.). In conditions of intensive educational activity in higher education institutions, there is a need to find effective content, pedagogical conditions, and methods for the formation of the studied categories. One of the effective means in the process of forming discipline in higher education students is sports and game work. Volleyball provides ample opportunities for education and personal development; it promotes physical development and forms the skills of interaction among higher education students, obedience to rules, norms, etc. The relevance of the problem is due to the need to develop effective content, pedagogical conditions that contribute to the effective use of volleyball as a means of forming discipline in higher education students. Analysis of psychological and pedagogical literature and practice helped to clarify the current principles of organizing volleyball classes and sports games and introducing their elements in physical education classes in higher education institutions, which contribute to the development of discipline and other qualities of student youth.

It has been established that the educational process should be organized in accordance with the following factors: purposeful participation in volleyball classes with a formative purpose (for effective education of discipline, higher education students should be active participants in sports and games (educational) activities; teachers-trainers should create conditions that